

Digitalni repozitorij i digitalizacijski projekti Austrijskoga centra za digitalnu humanistiku

Kao stipendist Austrijske akademije znanosti (stipendija *Joint Excellence in Science and Humanities – JESH*) provela sam šest mjeseci (1. veljače – 31. srpnja 2022.) u Grazu u Austrijskome centru za digitalnu humanistiku (Zentrum für Informationsmodellierung – Austrian Centre for Digital Humanities Karl-Franzens-Universität Graz (ZIM – ACDH)). Stipendiju sam dobila kako bih radila na projektu *Creation of a complex digital object of the Croatian medieval text Zrcalo človehaskago spasenje (1445)*, odnosno kako bih izradila digitalno izdanje glagoljičnoga teksta i povezala ga sa slikom rukopisa.

Austrijski centar za digitalnu humanistiku središnja je austrijska ustanova za projekte povezane s područjem digitalizacije, računalne obrade i modeliranja teksta, slike, videouradaka i sl. Svoj ugled u svijetu potvrđuje i time što će ove godine biti domaćin najveće godišnje svjetske konferencije iz područja digitalne humanistike ADHO Digital Humanities Conference. Voditelj je centra ugledni znanstvenik i stručnjak u području digitalne humanistika Georg Vogeler, a u centru je zaposleno oko 30 suradnika. Centar je dio konzorcija Clarin AT i Dariah AT.

Centar je također dio Sveučilišta u Grazu. U njemu se organizira nastava za studente dodiplomskih studija, a suradnici iz Centra mentori su studentima poslijediplomskih studija za njihove doktorske radove. Uz organizaciju konferencija Centar se bavi i organizacijom zimskih i ljetnih škola, seminara i tečajeva. Brojne aktivnosti, projekti i predavanja koje redovito organizira (primjerice serije predavanja *Lunchtime lectures, Privatissimus...*) čine tu akademsku sredinu iznimno aktivnom, te stoga ne čudi što često kao suradnike ugošćuje predavače i različite stipendiste (od dobitnika poslijedoktorskih stipendija do studenata koji pristižu preko programa Erasmus i Ceepus). Svakomu stipendistu i gostujućemu istraživaču u Centru ponuđeno je mentorstvo, a svi suradnici rado dijele svoje znanje i iskustvo s drugima.

Mene je Centru privuklo iskustvo u izradi digitalnih izdanja i razvijena infrastruktura koja omogućuje objavljivanje izdanja i dugoročnu pohranu podataka uz njihovo održavanje.

O digitalnome repozitoriju *GAMS-u*

U suradnji sa Sveučilištem u Grazu razvijen je repozitorij *GAMS* (*Geisteswissenschaftliches Asset Management System // Humanities' Asset Management System*), a predstavljen je kao otvoreni sustav *OAIS* (*Open Archival Information System*) za objavljivanje i dugoročno arhiviranje digitalnih izvora iz humanističkih znanosti (više o *GAMS-u* na <https://>

gams.uni-graz.at/context:gams?mode=about&locale=en.). *GAMS* je specijaliziran za objavljivanje akademskih digitalnih izdanja (*digital scholarly editions*), a jedna je od njegovih naprednijih mogućnosti i stvaranje složenih digitalnih objekata u kojima se objavljuju i povezuju slika objekta i njegov tekst.

U glavnome izborniku mrežne stranice repozitorija moguće je odabrati podizbornik *Projekti*, koji vodi na popis projekata na *GAMS-u*. Tamo se nalaze projekti poput digitalizacije starih fotografija, razglednica i karata Graza, koji dokumentiraju razvoj grada (*Becoming Urban – Reconstructing the city of Graz in the long 19th century*; *Postcards Online*), digitalna zbirka kovanica, grbova i pečata, digitalizirane povelje i povijesne listine, digitalizirana privatna pisma ili dnevnici znamenitih osoba (*Hugo Schuchardt Archive*; *Joseph von Hammer-Purgstall: memorabilia and letters*; *Karl Wiesinger: Digital Edition of his Diaries* (1961. – 1973.)) itd. Svi su projekti rezultat suradnje Austrijskoga centra za digitalnu humanistiku i vanjskih suradnika, koji nisu ograničeni samo na Sveučilište u Grazu.

The screenshot shows the GAMS website interface. At the top, there is a logo for GAMS (Humanities' Asset Management System) and a language selector (DE | EN). Below the logo is a navigation menu with 'Home', 'About', 'Projects', and 'Documentation'. The main content area is divided into several sections. On the left, there is a 'All projects' section with a grid of images including a manuscript page and a ceramic bowl. Below that is a 'Digitale Erinnerungslandschaft' section with images of outdoor monuments. To the right of these is a 'Cooking Recipes of the Middle Ages' section with a medieval manuscript page. Further right is a 'Hugo Schuchardt Archive' section with a portrait of Hugo Schuchardt. On the far right, there is an 'About GAMS' section with text describing the system and logos for CLARIN B CENTRE and CORE TRUST SEAL. At the bottom, there is a 'Further information' section with links for 'Imprint' and 'Data protection', and logos for hdl:enabled, re3data.org, and GAMIS.

1. slika: Digitalni repozitorij *GAMS*

Jedan je od reprezentativnih projekata *Cooking recipes of the medieval age (COREMA)*. Riječ je o digitalnome izdanju srednjovjekovnih kuharskih recepata, koje se sastoji od transkribiranoga teksta recepata i faksimila stranica rukopisa u kojima su zapisani. Projekt pokazuje kako digitalno obogaćivanje i obrada teksta može pomoći u njegovu daljnjemu istraživanju. Projektom se želi osvijestiti koliko je bogata srednjovjekovna kulinarska scena, ali i koliko je povezana iako je pisana na različitim jezicima i pripada različitim kulturama. Postoji čak 160 rukopisa s 8000 pojedinačnih recepata pisanih od 12. do 16. stoljeća, a većinu čine recepti na njemačkome, francuskome i latinskome. Ti se rukopisi čuvaju u brojnim knjižnicama, u čak 41 gradu u 9 zemalja. Doći do svih rukopisa bilo je izazovno, te je stoga projekt još uvijek aktivan jer izrada digitalnoga izdanja svih recepata još nije završena.

The screenshot displays the CoReMA website interface. At the top, the logo 'CoReMA Cooking Recipes of the Middle Ages' is visible alongside logos for Paris Lodron Universität Salzburg, Université de Tours, and UNI GRAZ. A navigation bar includes links for Home, Recipes, Manuscripts, Analysis, Models, Project, and To-dos. The main content area is split into two columns. The left column shows a list of 16 recipe items, with the first two items corresponding to folio 2r and the last three to folio 2v. The right column features a high-resolution image of a manuscript page (Basel, UB Basel, AN V 12) with handwritten text in a Gothic script. The manuscript text is a list of recipes for almond-based dishes, starting with 'Sie hebt sich an das Register des gegenwürtigen puechleins darinne man vndet alles das was hernach geschriben stat etc.' and listing various almond preparations.

This is the most recent version of this document. See change log

[2r]

- 01: Hie hebt sich an das Register des
- 02: gegenwürtigen puechleins darinne
- 03: man vndet alles das was hernach
- 04: geschriben stat etc.
- 05: Item wër ein güt müsz wil machen
- 06: Item von einem mandel müsz
- 07: Item von einer mandel suppen
- 08: Item von ainem mandel kaesz
- 09: Item von ainem mandel schotten
- 10: Item von einem Igel der weisz sej
- 11: Item von ainem schwarzen Igel
- 12: Item aber von ainem andern Igel
- 13: Item von aÿren In der vasten
- 14: Item von gepraten aÿren
- 15: Item ain sullcz von veigen
- 16: Item ain Sulcz von weiperen

[2v]

- 01: Item von ainem Seniff
- 02: Item von einer gall ze machen
- 03: Item ein Sulcz von hosennesteln

Bs1 - "Basel, UB Basel, AN V 12" © 99

2. slika: Prikaz digitaliziranoga recepta s mrežne stranice projekta *COREMA*

Uz prikaz transkribiranoga teksta i slike rukopisa samo je izdanje obogaćeno tehnikama vizualizacije podataka – grafovima, vremenskom lentom na kojoj je prikazano vrijeme nastanka rukopisa, zemljovidom na kojemu se prikazuje mjesto nastanka rukopisa. Za njemačke je rukopise izrađen zemljovid koji prikazuje dijalekte zastupljene u rukopisima.

The screenshot displays the CoReMA website interface. At the top, there are logos for Paris Lodron Universität Salzburg, Université de Tours, and UNI GRAZ. The navigation menu includes Home, Recipes, Manuscripts, Analysis, Models, Project, and To-dos. The main content area features a manuscript page with a thumbnail image of a handwritten recipe. To the right of the image, the following information is provided:

- 1423 — 1428
- B5**
- Dating: 1424-1427
- Material: paper
- Number of folios: 168
- Dimensions: 208mm x 142mm
- Origin: area of Beßlich on the Rhine
- Languages: Rhine Franconian, Medieval Latin

Below the manuscript image is a timeline visualization showing the distribution of various manuscript categories (K01, Er2, K1, Mi, K02, St1, M4, H2, Sol, N1, Sb1, Sb2, Br1, Wo2, B5, W, Ka3, Pa1, Wo5, W4, A, B1, B6, Wo4, B2, N2, B2, W2, M13) across a time axis from 1350 to 1490. The B5 manuscript is highlighted in the timeline, corresponding to its dating of 1424-1427.

3. slika: Ulomak vremenske lente na kojoj su poredani i opisani rukopisi s receptima

S obzirom na to da su tekstovi označeni i semantički obogaćeni, moguće je, primjerice, pretraživati recepte prema njihovim sastojcima, nazivima jela ili kuhinjskome priboru koji se upotrebljava za pripremu jela.

knife (eng) – *tool*

Wikidata URI:
<http://www.wikidata.org/entity/Q32489>

Spelling Variants:

- hackmesser
- hackmesser
- lanngs starckhs messer
- maesser
- messaer
- messer
- messer
- messeren
- messerlein
- messern
- messermn
- messerr
- meszer
- meßer
- meßern
- schnittel

Mentions in Collections

		Collection URI	Mentions
	☐		
+	☐	b1	3
+	☐	b3	1
+	☐	b4	4
+	☐	br1	2
+	☐	bs1	5
+	☐	bs2	1
+	☐	db1	2
+	☐	er1	1
+	☐	gr1	4
+	☐	h2a	2

4. slika: Prikaz pretrage prema kuhinjskome priboru za naziv *nož* i dijalektne inačice toga naziva koje se susreću u tekstovima

Upravo je projekt *COREMA* bio uzor za izradu digitalnoga izdanja glagoljičnoga teksta *Zrcalo človehaskago spasenje*, koje ću predstaviti u kojemu od sljedećih brojeva časopisa *Hrvatski jezik*.